

at forbigå bygningernes og deres ejeres historie og liv helt. I hvert fald de mere fremtrædende og karakteristiske gårde og huse må med. Poul Rasmussens tabel omfatter kun et enkelt år og er næppe uden interesse. Men det vil sikkert vise sig, at Carl Svenstrups forsøg på at lade alle huse og deres ejere passere revu (hvilket selvsagt kun lader sig gøre i en mindre by) vil vise sig at være af stor værdi. Meget af det, forfatteren bringer til torvs, synes os selvfølgelig, trivielt og naivt. Men om hundrede eller to hundrede år vil det stille sig anderledes. Af de købstadshistorier, der udkom for 100 eller 150 år siden, er det mest interessante som regel det, der handler om forfatterens samtid. På samme måde vil fremtiden utvivlsomt vide at skatte de mange oplysninger og billeder, Carl Svenstrup bringer fra sin egen tidsalder.

Mens den almindelige fremstilling af Grenaas historie i bind A næppe vil bevare sin værdi, vil den personalhistorisk-topografiske beskrivelse af byens ældre ejendomme og deres beboere gennem tiderne med de mange dertil hørende billeder sikkert vise sig at have blivende betydning, og af den grund er Carl Svenstrups store værk al ære og tak værd.

Carl Lindberg Nielsen.

A. C. Dalsgaard-Hansen: Jubilæumsbogen vedrørende skolevæsen i Varde i tiden 1856–1956 samt træk fra byen i vore dage. Varde 1956. 311 sider.

Foranlediget af 100-året for den såkaldte gamle skoles opførelse i Varde har forhenværende skoleinspektør Dalsgaard-Hansen udgivet en bog, der ikke blot giver bidrag til skolens, men også til byens nyere historie. Foruden de afsnit, som forfatteren selv har skrevet, og som er hovedsagen, bringer bogen en række erindringer fra elever, lærere og andre, der på en eller anden måde har været knyttet til skolen. Bogen er overordentlig interessant for enhver, der har tilknytning til Varde. Dispositionen er ganske vist noget kaotisk; men det er lykkedes forfatteren at samle et overordentlig værdifuldt stof, som ingen andre ville have kunnet skaffe til veje, og ingen, der vil beskæftige sig med Varde, kommer uden om Dalsgaard-Hansens bog.

Carl Lindberg Nielsen.

Johannes Brøndsted (red.): Danmark før og nu. København, Færøerne, Grønland. (Hassing, 1957). 438 s.

Med dette – det sjette – bind afsluttes det store værk, som begyndte at udkomme i 1952, og som tidligere har været omtalt i »Jyske Samlinger«. De skarpt afgrænsede tre områder, som bindet dækker, giver skildringerne et mere sammenhængende præg end de foregående landsdelsbeskrivelser. I anlæg følger man ellers ret nøje de foregående bind, og i hvert fald for Københavns vedkommende føler man det på baggrund af bl. a. Hassings egne værker lidt vel kortfattet, hvad der siges. Billedudvalget er som ventelig ganske fortræffeligt. Bindet afsluttes med et stedregister til hele værket.

Vagn Dybdahl.

Wilhelm von Antoniewitz: Danske patricierslægter. I. (Schultz, 1956). 228 s.

Siden Hauch-Fausbøll i 1930 udgav femte bind af »Patriciske slægter« har denne særegne skriftrække været standset. Det er sikkert kun få historikere, der ikke har haft lejlighed til at skænke forfatteren en taknemmelig tanke, når dette værk friede en for brydsomme undersøgelser. Det må derfor hilses med

tilfredshed, at genealogen Wilhelm von Antoniewitz har taget sig for at fortsætte rækken og i det førstudkomne bind leverer stamtavler over slægterne Dinesen, Dreyer, Grøn, Kabell, Lunding, Lunn, Rye, Smidth og Suenson. Man kan nok finde anledning til at overveje afgrænsningen af det patriciske, men det afgørende er dog, at stamtavlerne er der og kan bruges. Så vidt enkelte stikprøver har kunnet vise, er tavlerne udarbejdede med megen akkuratess, derimod foranlediger de uvilkårligt overvejelser over indholdets hensigtsmæssighed. I så henseende følges nøje mønstret fra Hauch-Fausbøll arbejder, med en detaljeret opremsning af data, tillidshverv og ordner, uanset, om det drejer sig om i øvrigt velkendte personer eller ej. Tavlernes almene værdi ville nok have været øget en del, hvis man havde sparet alle disse enkeltheder for de personers vedkommende, som findes i udbredte opslagsværker, og i stedet havde givet fyldigere meddelelser om personerne i anden række. Selv om bogen således præges meget af et anlæg og en form, som tilhører værkets begyndelse og dermed tiden før 1914, må det erkendes, at det for lang tid vil være et værdifuldt hjælpemiddel i historikerens arbejde.

Vagn Dybdahl.

F. Holm-Petersen: Fanø-sejlskibe. (Henning Clausens boghandel, Århus, 1956). 334 s.

Udgiveren er en ivrig samler af søfartshistoriske kilder og har med denne bog om Fanøs skibe i det 19. århundrede leveret en nyttig stofsamling til handels- og søfartshistorien. Bogens kerne er en række skibshistorier (byggested, data, ejerforhold, farter) omfattende samtlige skibe fra 1850'erne til øens søfart døde hen omkring århundredskiftet. For mange skibes vedkommende er tillige samlet rejseberetninger og dokumenter, som gengives dels i referater, dels i deres fulde ordlyd. Hvor kilderne befinder sig siges ikke, men man må håbe, at bogen foranlediger, at dette interessante kapitel af provinssøfartens historie snarest tages op til historisk behandling.

Vagn Dybdahl.

Aug. F. Schmidt: Danmarks byremser. (Munksgaard, 1957). 232 s.

Danmarks byremser hører ikke til perlerne i vor folkelige digtning, og i deres kortfattede er de tit så dunkle, at det er svært at få mening i dem. De benytter sig ofte af skældsord og øgenavne, hvis betydning nu er vanskelig at spore. Mange af dem er dog ganske pudsige, og Aug. F. Schmidt har gjort sig ihærdige anstrengelser for at løse de mange gåder, de frembyder.

Han har uden tvivl ganske ret i, at man ikke tør følge Thorkild Gravlund, når han antog, at de gik tilbage til tidlig middelalder, og kunne være huskeremser for kongens følge, når han drog rundt på sine kongerejser i landet. Så er de langt snarere digtet af landevejsbosser og tiggere, i andre tilfælde af hovbønderne for at ærte hinanden på hovmarken. Intet tyder på, at de kan være ældre end 1600-årene, og den ældste er optegnet 1773. De bevarer dog ofte gamle ord og gamle udtaler af stednavne, og giver i det hele taget et indblik i visse sider af folkelig skæmt, således at udgivelsen af dem har sin berettigelse, af hensyn til folkemindevidenskaben og studiet af vore folkemål. Efter en indledning om deres tilblivelse, deres udbredelse og deres opbygning følger, egnsvis ordnet, bynavneremser, versremser, byremsernes »efterklang« og herregårdsrim. Der er et kort engelsk resumé og et fyldigt stedregister i bogen.

Svend Aakjær.